

До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03
в Національній академії внутрішніх справ
ДП – 680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Лихової Софії Яківни на дисертаційну роботу Шопіної Юлії Олегівни на
тему «Кримінальна відповідальність медичного або фармацевтичного
працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних
обов'язків», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних
наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право**

Вивчення змісту та автореферату дисертації, наукових праць Шопіної Юлії Олегівни дає підставу для позитивного відгуку про актуальність обраної нею теми дослідження, а також про достатній ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, що виносяться на захист, про глибокий і всебічний аналіз питань, пов'язаних з кримінальною відповідальністю медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків.

Актуальність теми дослідження. Слід погодитись з авторкою, що на сучасному етапі розвитку нашої держави набула актуальності проблема досить посередньої, а часом зовсім незадовільної якості надання медичних або фармацевтичних послуг. Ця обставина вказує не тільки на зниження рівня професійної компетентності медичних або фармацевтичних працівників, а ще й свідчить про відсутність належної уваги з боку державних органів до організації правового врегулювання сфери надання медичних послуг. Є підстави констатувати, що перебуваючи в умовах загальносвітової пандемії коронавірусу COVID-19 професійна діяльність медичних або фармацевтичних працівників стала однією з основ життєзабезпечення цивілізованого суспільства.

Авторка досить слушно наголошує, що сфера надання медичних або фармацевтичних послуг має бути чітко врегульованою, в першу чергу

Вх. №	3259	2020 р.
20	20	2020 р.
кількість аркушів:	12	податок

нормативно-правовими засобами. Однак, нагальною проблемою є відсутність такої урегульованості в більшості аспектів професійної діяльності медиків та фармацевтів. Також відсутність об'єктивних критеріїв оцінювання діяльності медичних працівників, низький рівень їхнього соціально-побутового забезпечення та значна кількість прогалин, в тому числі і в кримінально-правових нормах, які передбачають відповідальність за професійні правопорушення цієї категорії осіб, створюють передумови вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків медичних або фармацевтичних працівників.

Як що ж додати до вищезазначеного проведений авторкою аналіз відсутності належного статистичного відображення даних про рівень, структуру й динаміку кримінальних правопорушень, які вчиняються медичними або фармацевтичними працівниками як спеціальними суб'єктами злочину, то стає зрозумілим існування значних перешкод для оцінювання ризиків у діяльності цієї категорії працівників щодо вчинення ними кримінальних правопорушень і, як наслідок, можливого запобігання таким правопорушенням.

Як зазначає авторка дослідження, реагування на такі негативні тенденції силами законодавчих, правоохоронних та інших державних органів має бути якнайшвидшим. Однак, на жаль, ситуація у сфері надання медичної та фармацевтичної допомоги вимагає як внутрішньогалузевих змін, так і змін у кримінальному законодавстві.

З цим майже одностайно погоджуються практичні працівники правоохоронних підрозділів. Про це досить красномовно засвідчують і результати проведеного авторкою анкетування: переважна більшість респондентів (працівники слідчих підрозділів органів Національної поліції України з десяти областей України), а саме 234 із 270 (86,6%), схвалюють необхідність норм, у яких передбачена кримінальна відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків, а 228 з опитаних (84,4%) засвідчують

недосконалість (неточність) формулювання змісту диспозицій злочинів, склади яких передбачені ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України.

Також, згідно зі статистичними даними Міністерства внутрішніх справ України та Офісу Генерального прокурора, які наводить у своїй роботі авторка чітко просліджується тенденція до збільшення випадків вчинення кримінальних правопорушень медичними працівниками.

В дослідженні Шопіної Юлії Олегівни ґрунтовно доводиться, що в умовах сьогодення посилюється як соціальне, так і правове значення проблеми кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника. Кримінально-правова оцінка цих діянь на законодавчому рівні закріплена в ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України.

Слід погодитись з авторкою дослідження, що кримінальні правопорушення, які вчиняє медичний або фармацевтичний працівник у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, є досить поширеними та небезпечними за рівнем шкоди, що заподіюється суспільним відносинам, що складаються з приводу охорони життя та здоров'я особи.

Водночас авторка доводить, що є обставини, які штучно знижують рівень реєстрації кримінальних правопорушень, учинених медичними або фармацевтичними працівниками і які пов'язані з виконанням ними професійних обов'язків. Така ситуація зумовлена латентністю та перекручуванням статистичної звітності, недосконалістю конструкції кримінально-правових норм і, як наслідок, помилками під час кваліфікації, які у більшості випадків практично унеможливають доведення вини правопорушника.

Також потрібно зазначити, що використана Шопіною Юлією Олегівною значна кількість наукових джерел забезпечила необхідну глибину проведеного дослідження, її науковий характер і можливість ведення чіткої, аргументованої наукової дискусії, яка у результаті привела до формування теоретичних висновків і практичних пропозицій, що містять значний внесок у науку кримінального права і мають достатній ступінь наукової новизни. Практично

всі висновки та пропозиції дисертантки можуть бути предметом аргументованої наукової дискусії, а також заслуговують на схвалення та практичне застосування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Потрібно зазначити, що результати дисертаційного дослідження Шопіної Юлії Олегівни є достатньо обґрунтованими – вони підтверджуються як теоретичним аналізом, проведеним авторкою, так і результатами дослідження практики. Ознайомившись з роботою ми доходимо висновку, що на її основі можливо сформулювати науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення норм закону про кримінальну відповідальність у сфері професійної медичної діяльності.

Основні наукові результати дисертаційної роботи Юлії Олегівни Шопіної полягають у такому:

Удосконалені підходи до визначення теоретичних й методологічних засад кримінальної відповідальності медичних або фармацевтичних працівників за вчинення злочинів, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків, на підставі чого запропоновані новітні аспекти методології дослідження кримінальної відповідальності за такі правопорушення й теоретичні передумови такого дослідження.

Також, досить цікавим є підхід авторки до періодизації розвитку кримінального законодавства України щодо відповідальності медичного або фармацевтичного працівника. Шопіна Ю.О. надає таку періодизацію:

а) становлення кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків (X ст. – перша половина XIII ст.);

б) закріплення норми про звільнення від кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків (перша половина XIII ст. – перша половина XIX ст.);

в) нормативно-правове виокремлення норм, що встановлюють кримінальну відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків (перша половина XIX ст. – 1990 рік);

г) сучасний період розвитку кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків (1990 рік і до теперішнього часу);

Заслуговує на увагу порівняльно-правове дослідження положень законодавства щодо кримінальних правопорушень, що вчиняють медичні або фармацевтичні працівники при виконанні професійних обов'язків, у кримінальному законодавстві України й інших країн. Авторкою визначено низку спільних та різнопланових положень у вітчизняному кримінальному законодавстві порівняно із КК інших країн.

Авторкою обґрунтована необхідність, з огляду на потреби правозастосовної практики, доповнення ст.ст. 139, 140 КК України кваліфікуючими й особливо кваліфікуючими ознаками, визначивши такими, відповідно, корисливий мотив, вік потерпілої особи (неповнолітнього пацієнта), наслідок - смерть пацієнта чи інші тяжкі наслідки.

Конкретні зміни до КК України сформульовані авторкою у вигляді пропозиції щодо внесення змін до санкцій ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України стосовно визначення міри покарання медичного або фармацевтичного працівника для посилення відповідальності й уніфікації її застосування у сфері охорони життя та здоров'я особи, шляхом встановлення більш суворих видів покарань за вчинення кваліфікованого й особливо кваліфікованого складів цих кримінальних правопорушень.

Авторка розкриває питання удосконалення правил кваліфікації злочинів, учинених медичним або фармацевтичним працівником, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків, у поєднанні з учиненням інших злочинів (застосування правил кваліфікації за сукупністю злочинів) і за вчинення

суміжних злочинів (застосування правил кваліфікації в разі конкуренції кримінально-правових норм).

Конкретна особиста участь авторки в одержанні наукових результатів, викладених у дисертації. Після ознайомлення із текстом дисертаційної роботи та авторефератом є підстави констатувати, що робота, виконана Шопіною Юлією Олегівною, носить цілком самостійний характер. Авторка здійснила аналіз історичного розвитку кримінального законодавства за темою дослідження, аналіз законодавства зарубіжних країн, кримінальні кодекси яких містять відповідні норми, детально дослідила сучасний стан вітчизняного кримінального права щодо кримінальних правопорушень, що можуть вчинятись медичними та фармацевтичними працівниками.

Також, авторка дослідила правову та соціальну обумовленість комплексу досліджуваних кримінально-правових норм, що дозволило їй внести власні, оригінальні пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства.

Про самостійність одержаних наукових результатів свідчить і емпірична база дослідження, яку слід вважати вагомим підґрунтям для власних теоретичних висновків та пропозицій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 № 2623-III; Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21.11.2002 228-IV; Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 08.04.2008 № 311/2008); Плану заходів щодо реалізації цієї Концепції (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 № 1153-р); Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на 2015–2019 роки, пп. 2.6, 5.11 (наказ МВС України від 16.03.2015 № 275); Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки, схвалених рішенням Вченої ради

НАВС від 26.12.2017 (протокол № 28). Тему дисертації затверджено Вченою радою НАВС від 29.10.2015 (протокол № 20).

Мета дослідження. Мета і задачі дослідження авторкою сформульовані правильно. Також слід відзначити достатній обсяг та зміст дисертаційної роботи, її напрямки та результати. Все це свідчить про досягнення авторкою мети роботи та вирішення поставлених задач.

Об'єкт і предмет дослідження теж визначені правильно і окреслюють складні проблемні питання щодо кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків.

Наукову базу дослідження Юлії Олегівни Шопіної складає застосування комплексу як філософських, загальнонаукових, так і спеціалізованих методів проведення наукового дослідження, таких, як: історико-правовий, порівняльно-правовий, діалектичний, логіко-семантичний, догматичний, моделювання, узагальнення, статистичний, системний, структурно-функціональний, бібліометрії, соціологічний.

Використання вказаних методів надало авторці можливість обґрунтувати, а інколи й спростувати існуючі у вітчизняній та зарубіжній літературі позиції щодо питань кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків.

Емпірична база є ґрунтовною, складається із анкетування 270 працівників слідчих підрозділів НПУ в м. Києві та десяти областях України щодо питань кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків; узагальнених результатів вивчення 57 архівних кримінальних проваджень (кримінальних справ), розпочатих (порушених) за ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України, розслідуваних органами досудового розслідування правоохоронних органів і розглянутих судами різних інстанцій протягом 2003–2020 років; статистичних даних МВС України та Офісу Генерального

прокурора щодо розпочатих кримінальних проваджень і тих проваджень, у яких особам вручені повідомлення про підозру за вчинення злочинів, передбачених ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України за 2003–2020 роки; офіційних статистичних даних Верховного Суду, Державної судової адміністрації України й інших уповноважених органів про виявлення випадків вчинених злочинів медичним або фармацевтичним працівником, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків за період 2003–2020 років.

Достовірність положень та наукова новизна отриманих Шопіною Ю.О. результатів є достатньою та свідчить про наукову значимість дисертаційного дослідження, оскільки, авторкою здійснена досить вдала спроба розв'язати важливе науково-прикладне завдання щодо кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків.

У результаті дослідження авторкою сформульована і обґрунтована низка концептуальних наукових положень, достовірних і науково обґрунтованих результатів, які є визначальними для подальшого розвитку застосування кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків.

Практичне значення представленої роботи не викликає сумнівів та полягає в тому, що викладені в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації сприятимуть подальшому вдосконаленню законодавства про кримінальну відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків, оптимізації судової практики за цією категорією проваджень. Тому положення дисертації можуть бути використані:

– у *нормотворчій діяльності* – для правильного й однозначного застосування ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України під час розроблення (опрацювання) законопроектів про внесення змін і доповнень до чинного КК України, а також у процесі підготовки висновків до проектів підзаконних

нормативно-правових актів (акт впровадження в діяльність Департаменту юридичного забезпечення МВС України від 03.12.2019);

– у *практичній діяльності* – для правильного й однозначного застосування ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України в практичній діяльності органів досудового розслідування або дізнання (слідчих підрозділів НПУ), а також під час проведення занять у системі службової підготовки (акт впровадження у практичну діяльність Головного слідчого управління НПУ від 04.03.2020);

– в *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право. Особлива частина», «Кваліфікація окремих видів кримінальних правопорушень» (акт впровадження в освітній процес НАВС від 17.02.2020);

– у *науково-дослідній діяльності* – для подальшого розроблення теоретичних і прикладних питань щодо кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків, а також для підготовки підручників і навчальних посібників з кримінально-правових дисциплін, використання в науково-дослідній роботі профільних кафедр, наукових лабораторій (акт впровадження у науково-дослідну роботу НАВС від 26.05.2020).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертації, авторефераті та наукових працях. Здобутки авторки щодо викладу наукових положень відображені в 11 наукових публікаціях, серед яких одна – в іноземному юридичному виданні (Словацька Республіка), а також шість тез доповідей, які оприлюднені на науково-практичних, науково-теоретичних конференціях і засіданні круглого столу.

Зважаючи на наявність достатньої кількості публікацій, матеріалів оприлюднення основних положень роботи на наукових конференціях є підстави стверджувати, що основні положення дисертації є достатньо апробованими.

Обсяг та структура роботи дозволяють позитивно визначити дослідження як повне, чітко побудоване та логічно структуроване. Структурно робота

складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (251 найменування) і 12 додатків. Повний обсяг дисертації становить 213 сторінок, із них обсяг основного тексту – 162 сторінки.

Дисертаційний матеріал логічно побудований і викладений відповідно до плану роботи, її мети та завдань.

У вступі авторкою обґрунтований вибір теми дисертації, стан її наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначена мета й завдання відповідно до предмета та об'єкта дослідження, розкрита методологія, висвітлена наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, їх апробація, а також структура й обсяг дисертації.

У Розділі 1 «Теоретико-методологічні, історичні та порівняльно-правові засади дослідження кримінального законодавства про відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків» авторка визначає та обґрунтовує, що теоретичними передумовами дослідження є з'ясування сутності та меж наукових розробок щодо досліджуваної групи злочинів.

Авторка визначила методологічною основою свого дослідження загальнонаукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання (історико-правовий, порівняльно-правовий, діалектичний, логіко-семантичний, догматичний, моделювання, узагальнення, статистичний, системний, структурно-функціональний, соціологічний тощо).

Обґрунтовано, що, попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених кримінально-правовій характеристиці злочинів, які вчинюються медичними або фармацевтичними працівниками, у них представлена, переважно, загальна характеристика окремих злочинів у цій сфері або розглянуті особливості кваліфікації окремих видів злочинів, проаналізовані відповідні положення кримінального законодавства, яке вже зазнало суттєвих змін.

Також в даному розділі послідовно та детально висвітлений генезис законодавства України й історично обґрунтована система кримінально-правових норм щодо досліджуваних діянь.

У цьому ж розділі Шопіною Юлією Олегівною здійснений порівняльно-правовий аналіз досліджуваних норм за чинним національним законодавством і законодавством іноземних країн. Його результати засвідчують узгодженість більшості правових норм України з правовими актами зарубіжних країн, проте виявлено й певні особливості вітчизняного законодавства.

У Розділі 2 «Об’єктивні та суб’єктивні ознаки складів злочинів, які вчиняються медичним або фармацевтичним працівником у сфері виконання професійних обов’язків» авторкою проаналізовані ознаки об’єкта й об’єктивної сторони складів злочинів, передбачених у диспозиціях ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України.

Слід погодитися із позицією Шопіної Ю.О., що родовим об’єктом досліджуваної групи кримінальних правопорушень, є суспільні відносини у сфері охорони життя та здоров’я особи. Видовий об’єкт таких злочинів – це суспільні відносини у сфері охорони права громадян на охорону здоров’я в системі охорони здоров’я. Безпосередній об’єкт злочинів, що вчиняють медичні або фармацевтичні працівники під час виконання професійних обов’язків, необхідно розглядати як суспільні відносини, що охороняють життя та здоров’я особи й забезпечують реалізацію права громадян на надання медичної або фармацевтичної допомоги. Обов’язковою ознакою складу таких злочинів є наявність потерпілого. З огляду на зміст норм про кримінальну відповідальність медичного або фармацевтичного працівника, ним є пацієнт (отримувач послуг).

Авторка аналізує також об’єктивну сторону досліджуваних складів злочинів, і характеризує її такими ознаками: протиправним діянням (бездіяльністю), обстановкою вчинення злочину, суспільно небезпечними наслідками (смерть пацієнта (отримувача послуг) або інші тяжкі наслідки), а також причиновим зв’язком.

Авторка зазначає, що суб'єкт у досліджуваних кримінально-правових нормах є спеціальним – медичний або фармацевтичний працівник, тобто фізична особа, яка має медичну, фармацевтичну чи іншу спеціальну освіту, що дозволяє займатися медичною або фармацевтичною діяльністю згідно з чинним законодавством, працює в закладі охорони здоров'я (аптеці) будь-якої форми власності та до професійних обов'язків якої належить надання медичної або фармацевтичної допомоги (послуги).

Вірно з'ясовано, що психічне ставлення суб'єкта до вчинюваного ним діяння в більшості випадків характеризується необережністю.

Розділ 3 «Кваліфікація та покарання за злочини, які вчиняються медичним або фармацевтичним працівником у сфері виконання професійних обов'язків» має два підрозділи. В них авторка розглядає особливості кваліфікації досліджуваної категорії правопорушень, питання відмежування від суміжних злочинів, аналізує помилки органів досудового слідства й судів під час кваліфікації злочинів, склади яких передбачені у диспозиціях ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України.

Досить слушно виокремлено правила кваліфікації досліджуваних діянь, зокрема, в разі вчинення схожих за конструкціями складів кримінальних правопорушень (застосування правил щодо сукупності відповідних норм), а також учинення суміжних кримінальних правопорушень (застосування правил у разі конкуренції кримінально-правових норм).

Авторкою проаналізовані види покарань, що містяться в санкціях статей і передбачені за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Крім того, Шопіна Ю.О. аргументує висновок про несформованість єдиної методики, що мав би обрати законодавець під час конструювання санкцій та вибору видів покарань за такі злочини.

У **висновках** Шопіною Юлією Олегівною викладені нові наукові положення та науково обґрунтовані результати дослідження, запропоновані зміни до чинного кримінального законодавства, які, на її думку, здатні дієво

вплинути на побудову теоретично-прикладної моделі кримінальної відповідальності за злочини, які вчиняються медичним або фармацевтичним працівником у сфері виконання професійних обов'язків.

Водночас, аналіз тексту дисертацій та автореферату дає підстави для таких зауважень та рекомендацій:

1. Визначаючи у вступі актуальність теми наукового дослідження, авторка, керуючись діючими методичними рекомендаціям щодо виконання такого роду робіт, досить аргументовано сформулювала тези щодо важливості та актуальності обраної теми. Проте, її аргументи були б більш переконливими за умов відображення в цій частині дисертаційного дослідження та автореферату даних офіційної статистики, які б репрезентували кількісні та якісні показники щодо кримінально-правового запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з виконанням професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Вказівка лише на кількість виявлених фактів без аналізу даних щодо переданих до суду кримінальних проваджень, вироків по справах, виправдовувальних рішень суду, кількості повернутих до органів досудового слідства матеріалів виглядає дещо недостатньою.

2. У підрозділі 3.1 «Особливості кваліфікації злочинів, вчинених медичним або фармацевтичним працівником як спеціальним суб'єктом злочину» авторка вказує, що правильна кваліфікація розглянутих складів кримінальних правопорушень має проводитись уповноваженими на те особами з огляду на конкретні юридично значущі обставини складу злочину, а також особисті якості і професійні здібності правопорушника, його спеціальні знання у певній галузі, чинні у цій галузі правила і нормативи, знання та розуміння медичним працівником загальноприйнятих правил поведінки в умовах виробничого чи побутового ризику.

Вважаємо, що позиція авторки щодо необхідності кваліфікації досліджуваних кримінальних правопорушень з огляду на "особисті якості і професійні здібності правопорушника" (див. стор. 146 роботи) потребує більш детальної аргументації під час захисту роботи.

3. Схвально оцінюючи намагання дисертантки у підрозділі 1.3 «Відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків, за кримінальним законодавством окремих зарубіжних країн» здійснити порівняльно-правовий аналіз досліджуваних норм за чинним вітчизняним законодавством і законодавством іноземних країн, вважаємо все ж необхідним звернути увагу на те, що авторка не надала пропозицій позитивного досвіду, який безпосередньо можна запозичити у вітчизняне кримінальне законодавство з метою удосконалення окремих положень щодо кримінальної відповідальності медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків. Теза про те, що: *“встановлено, що санкції кримінально-правових норм, що передбачені в більшості КК іноземних країн, які передбачають відповідальність за досліджувані види діянь, переважно є суворішими, ніж у КК України”*, є досить загальною та потребує деталізації.

4. Цілком слушно авторкою в дослідженні надається визначення поняття та ознаки професійного медичного кримінального правопорушення. Зокрема, професійним медичним кримінальним правопорушенням Шопіна Ю.О. вважає умисне або необережне діяння, учинене медичним або фармацевтичним працівником під час виконання професійних обов'язків, заборонене кримінальним законом під загрозою покарання.

Авторка стверджує, що основний обсяг кримінально караних діянь, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини та які вчиняють медичні або фармацевтичні працівники під час виконання професійних обов'язків, визначено в розділі II «Злочини проти життя та здоров'я особи» КК України. (див. стор. 146 роботи)

Однак, перед цим (див. стор. 82 роботи), авторка пропонує поділяти злочини, що можуть вчиняти медичні або фармацевтичні працівники у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, на такі види: злочини проти життя і здоров'я особи (пацієнта); злочини проти прав особи (пацієнта); злочини у сфері господарської діяльності з медичної практики; злочини у сфері обігу

наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; інші злочини, учинені медичними працівниками у зв'язку з їхньою професійною діяльністю.

На наш погляд при захисті Шопіна Ю.О. має аргументовано співвіднести подану нею класифікацію, поняття професійного медичного кримінального правопорушення та досліджувані в роботі кримінально-правові норми. Тому що класифікація та визначення, подані авторкою є більш ширшими ніж перелік кримінальних правопорушень, які вона обрала для наукового аналізу.

5. На наш погляд, суттєвої уваги заслуговує запропонована авторкою на підставі здійсненого дослідження пропозиція з удосконалення кримінально-правових норм, зокрема нові редакції ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України.

Запропоновано ввести в законодавчий обіг термін «пацієнт» (замість «хворий», як це передбачено в чинній редакції ст. 139 КК України), а також змінити назву ст. 139 КК України та внести відповідні зміни до її змісту, замінивши термін «хворий» терміном «пацієнт».

Обґрунтовано необхідність, з огляду на потреби правозастосовної практики, доповнення ст.ст. 139, 140 КК України кваліфікуючими й особливо кваліфікуючими ознаками, визначивши такими, відповідно, корисливий мотив, вікові ознаки пацієнта, наслідок – спричинення смерті пацієнта чи інші тяжкі наслідки.

Аргументовано доцільність внесення змін до санкцій ст.ст. 131, 132, 134, 138–145 КК України стосовно визначення міри покарання медичного або фармацевтичного працівника з метою посилення відповідальності й уніфікації її застосування у сфері злочинів, що вчиняють проти життя та здоров'я особи, шляхом посилення санкцій за вчинення кваліфікованого й особливо кваліфікованого складів злочинів.

Однак, ні в змісті дисертації, ні в її додатках, ні у авторефераті авторка не надає проекту цих кримінально-правових норм. Видається, що наведена пропозиція у такій формі не є завершеною.

6. У тексті роботи авторка звертає увагу на певну відсутність систематизації кримінально-правових норм, які встановлюють відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків. Більше того, авторкою аргументована доцільність створення окремого розділу Особливої частини КК України, який би об'єднав дані норми та мав би назву «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку надання медичних та фармацевтичних послуг».

Проте жодного разу дисертантка не надала повного і вичерпного переліку кримінальних правопорушень, які вона пропонує систематизувати в даному розділі.

7. На жаль, у дисертаційній роботі авторкою практично залишене без розгляду питання інституту кримінальних проступків. Лише на стор. 82 роботи авторка згадує Закон України 2617-VIII від 20.12.2019 р., що набуває чинності 01.07.2020 р. “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень”, а також зазначає, що досліджувані кримінальні правопорушення можливо розділити на злочини та кримінальні проступки. Бажано, що б авторка під час публічного захисту більш детально висловить свою позицію з цього приводу.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що наведені критичні зауваження і рекомендації стосуються дискусійних питань даної роботи і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Шопіної Юлії Олегівни, яка має науково-теоретичне і практичне значення і містить наукові положення, що являють нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання і сприяють удосконаленню кримінального законодавства.

Таким чином, слід дійти загального висновку, що, враховуючи актуальність теми дослідження, обґрунтованість і практичне значення отриманих результатів, достатню повноту викладених основних положень дисертації в опублікованих працях, слід вважати, що дисертація на тему “Кримінальна відповідальність медичного або фармацевтичного працівника за

вчинення злочину, пов'язаного з виконанням професійних обов'язків" є самостійною, завершеною науковою працею, якій властива наукова новизна, та відповідає вимогам п.п. 9, 11-14 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її авторка Шопіна Юлія Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Офіційний опонент:
завідувач кафедри кримінального права і
процесу Юридичного факультету
Національного авіаційного університету,
доктор юридичних наук, професор

С. Я. Лихова

Підпис засвідчую:

Підпис гр. Лихової С. Я.
з а с в і д ч у
Вчений секретар
Національного авіаційного університету
Т. Бурба